

DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN GENT

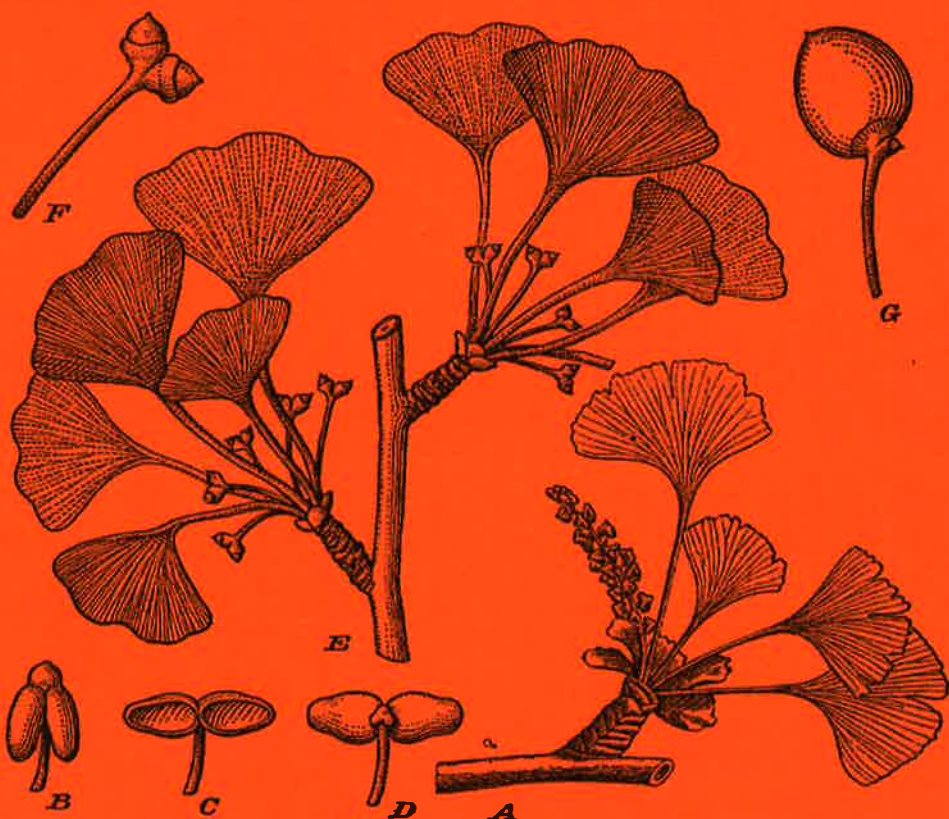

Fig. 96. *Ginkgo biloba* L. A Zweig mit männlichen Blüten. B Stam. C, D dasselbe mit geöffneten Sporangien. E Teil eines Langzweiges mit zwei Kurzweigen mit weiblichen Blüten. F weibliche Blüte. G Frucht. (A und G nach E. P. I. Aufl. II. 1. p. 108, nach Richard, das andere Original)

Bestuur 2004

Voorzitter

Paul Goetghebeur
Ledeganckstraat 35
9000 Gent

tel.09-264 5055

fax 09-2645334

Paul.Goetghebeur@UGent.be

Secretaris

Ferdinand Cobbaut
Willy Maststraat 51
9032 Wondelgem

tel. 0497-848882

PUM&fax 09-2564770

Ferdinand.Cobbaut@advalvas.be

Penningmeester

Léonard Cobbaut
Willy Maststraat 51
9032 Wondelgem

Leden

Harald Evrard, 9050 Gentbrugge

Cyrilla Gillis, 9940 Evergem

Henk Leyscele, 9000 Gent

Hilde Mortier, 9051 Sint - Denijs - Westrem

Karel Reusens, 9051 Sint - Denijs - Westrem

Hilde Van Crombrugge, 9820 Merelbeke

Marie - Thérèse Van den Hove, 9820 Merelbeke

Em. Prof. P. Van der Veken, 9052 Zwijnaarde

Website

http://users.belgacom.net/vrienden_plantentuin_gent (Vrienden)

<http://www.plantentuin-gent.be> (Plantentuin)

Leden ex officio

Prof. Dr. Paul Goetghebeur
Directeur, Plantentuin

Ing. Chantal Dugardin
Hortulana, Plantentuin
Ledeganckstraat 35
9000 Gent
tel. 09-264 5073

Decembern timer: teksten ten laatste op 1 december 2004 bij de redacteur

Titelplaat: Pilger R. (1926). Gymnospermae. In Engler A., Die natürlichen Pflanzenfamilien 13:99. Wilhelm Engelmann, Leipzig

DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN GENT

Driemaandelijks tijdschrift
23° jaargang— nr. 3 - september 2004
ISSN 0777—8821

Inhoud

Agenda	p. 85
Redactioneel	p. 86
Cursus Kerstversiering bij een Meester Bloemenbinder	p. 87
Gymnospermen-wandeling in de tuin: een selectie!	P. 88
Cursus	p. 100
Een straatmus..... streek neer	p. 102
Plattegrond Gymnospermen-wandeling	p. 104
Van nature een monument	p. 106
Arboretumroute	p. 107
Gentse Feesten	p. 116
Smullen met planten uit de tijd van de Bijbel	p. 117
Weetjes	p. 120
Winterbloeiërs in de Plantentuin	p. 121
Lidgeld 2004	p. 123
Colofon	p. 124

Agenda

Oktober

5 oktober 10 u: Algemene rondleiding in de Plantentuin.

November

2 november 10 u: Herfstwandeling o.l.v. Harald Evrard.

December

13 december: Algemene vergadering. Uitnodiging volgt later.

Redactioneel

Beste Vrienden,

Heeft u ook zo dat gevoel van een voorbijgevologen zomer ?

Eigenlijk duurt die maar enkele weken, alles goed en wel beschouwd : bij het begin moet nog van alles worden opgeruimd, en naar het einde toe moeten we starten met voorbereiden van wat komen gaat.

Daarom ook zijn we bijzonder verheugd met deze prachtige septemberlijke nazomerdagen, waarbij zonder zorgen en zonder jas fietsen verantwoord is... De nachten worden goed koel, de ochtend behoorlijk fris, donker tot half zeven, met een wekker als noodzakelijk kwaad.

Ook in de Plantentuin wordt niet stilgezeten.

Met vereende krachten van vele tuiniers en vrijwilligers zijn we erin geslaagd om het Arboretum te renoveren, zeg maar te verjongen, op een zeer korte tijdsspanne. Daarnaast is een nieuwe inventarisatie doorgevoerd, zijn vele planten kritisch bestudeerd en al of niet van een gecorrigeerde identificatie voorzien. Tenslotte zijn talrijke nieuwe etikethouders vervaardigd, en hierin zijn nu nieuwe en vers gegraveerde etiketten geplaatst.

Klaar voor een nieuwe start van het arboretum, dat met een bescheiden plechtig moment officieel wordt ingewandeld ter gelegenheid van de Open Monumenten Dag, op zondag 12 september.

Voor de talrijke bezoekers van de OMD is een folder met plantenlijst en kaartje ter beschikking gesteld, waarmee ze individueel een eerste verkenning in het vernieuwde Arboretum kunnen doorlopen. Bij een dertigtal bomen en struiken wordt uitleg verstrekt over de betreffende soort.

En deze teksten kan u hier in dit nummer zelf ook lezen, met zelfs mogelijkheid om u deze teksten elektronisch te laten ontvangen, zoals u verderop kan lezen !

Intussen worden ook reeds enkele activiteiten voor het volgend jaar voorbereid, meer bepaald de Lentebeurs (zondag 17 april), en de Gentse Floraliën (15-24 april). Als alles goed gaat volgt naar het einde van de zomer een activiteit omtrent de 200ste verjaardag van de eerste bloei van een Dahlia in België. Meer hierover in een volgend nummer van dit tijdschrift.

Heeft u interessante, mooie, merkwaardige, bijzondere dahlia's in uw tuin (of elders), of bezit u relevante informatie over de (oudere of recente) historiek van Dahlia, laat het ons weten !

Veel dank voor uw aandacht, en uw mogelijke hulp,

Uw redacteur,
Paul Goetghebeur

Cursus Kerstversiering bij een Meester Bloemenbinder

Donderdag 16 december 2004

Hilde Mortier

In het Cloosterhof in Tielt verwacht Nathalie Vandeputte ons voor een workshop tafelversiering in al zijn facetten.

Meerdere voorbeelden zal ze uitgebreid bespreken en dan kunnen wij nog onder haar leiding onze creativiteit botvieren. Wie zoekt er een originele vulling voor een onmogelijk recipiënt? Wie heeft een kandelaar die problemen schept? Wie wil er een versiering maken in een onderdeel van zijn servies? Alles mag meegebracht en voorgelegd worden.

Voor de prijs, 20 euro, gaan we naar huis met een boeket; wie extra bloemen of een speciaal recipiënt wenst, zal dit kunnen kopen.

Het wordt zeker een prachtig eigentijdse kerstversiering die de kerst- en nieuwjaarsperiode zal overleven.

Wat brengen we mee

1- Recipiënt(en)

2- Schaar, tang, krammen, binddraad, enz.

3- Wie groen, bessen of ander materiaal heeft, kan dit ook meebrengen.

Plaats: Cloosterhof, Kasteelstraat 142, 8700 Tielt

Wanneer: donderdag 16 december 19u30 tot 22u30

Verzamelen: Plantentuin om 18u30 (wie rechtstreeks naar Tielt rijdt verwittigt Hilde Mortier)

Verplaatsing: Met eigen wagen en meerijsend

Aantal deelnemers: minimum 8, maximum 15

Inschrijven vóór 28 oktober telefonisch naar Hilde Mortier: 09 222 73 72 (liefst tussen 8 en 9 uur, 12 en 14 uur of 19 en 22 uur) en mits overschrijving binnen de 8 dagen van 20 euro (22 voor niet-leden) op rekening 001-1192154-03 van de Vrienden van de Plantentuin, met vermelding “Kerstversiering” en de naam van de deelnemer.

Zo gij nog slechts twintig muntstukken bezit, besteed er dan tien aan rijst om te leven, en koop met de tien andere bloemen opdat gij een reden zoudt hebben om te leven

Chinees spreekwoord

Gymnospermen-wandeling in de tuin: een selectie !

Paul Goetghebeur

Deze plantengroep is bij het niet-botanische publiek weinig bekend, en onbekend maakt onbemind : daar willen we verandering in brengen.

De groep staat bij een zeker natuur- en tuinminnend publiek zelfs eerder in een kwaad daglicht, wellicht door de soms smakeloze toepassing van snelgroeïende tot vlakaf monstreuze cultivars bij het aanleggen van tuinen. Toch verdienen ze beter, waarbij ik vooral wil wijzen op het wintergroene karakter van de meeste soorten, met als duidelijk voordeel dat ze het hele jaar door goed herkenbaar en bestudeerbaar blijven.

De Gymnospermen (letterlijk : Naaktzadigen, planten waarbij de zaden niet worden bedekt door een vruchtwand) vormen vanuit botanisch standpunt een bijzonder interessante groep, omdat ze de laatste levende relictten voorstellen van de oudere Zaadplanten.

Als groep vormen ze een heterogeen assemblage van vier onderling niet echt nauw verwante deelgroepjes, meer bepaald de Cycas-orde, de Ginkgo-orde, de Dennen-orde, en de Gnetum-orde. Elk van deze ordes heeft zo haar eigen vreemde trekjes, maar de daarvoor vereiste uitvoerige behandeling is hier niet op zijn plaats.

We zullen elke groep heel kort karakteriseren, met daarbij een lijstje van de families waarvan soorten in deze teksten worden besproken.

***Cycas-orde* ("Varenpalmen") (Cycadales) :**

Korte, dikke stammen met een terminale kroon van grote, stijve, geveerde bladeren. Planten tweehuizig, met ofwel mannelijke ofwel vrouwelijke kegels. Cycas zelf bezit een afwijkende vrouwelijke "kegel", die bestaat uit een aantal sporenbladeren, losjes gegroepeerd aan de top van de stam.

Besproken families : Cycadaceae, Stangeriaceae, Zamiaceae.

***Ginkgo-orde* (Ginkgoales) :**

Bomen met lang- en kortloten, bladeren waaivormig. Planten tweehuizig, mannelijke en vrouwelijke "bloei" klein en onopvallend.

Eén familie : Ginkgoaceae.

***Dennen-orde* ("Naaldbomen") (Pinales) :**

Bomen of struiken, met of zonder lang- en kortloten, bladeren meestal smal

naaldvormig, soms wat breder. Planten één- of tweehuizig, met mannelijke en/of vrouwelijke kegels.

Besproken families : Araucariaceae, Cephalotaxaceae, Cupressaceae, Phyllocladaceae, Podocarpaceae, Taxaceae, Taxodiaceae.

Gnetum-orde (Gnetales) :

Bomen, struiken, lianen, of stam kort en sterk verdikt, bladeren zeer klein tot zeer groot, tegenoverstaand. Planten tweehuizig, met mannelijke of vrouwelijke kegels.

Besproken families : Gnetaceae, Ephedraceae.

Ingang en omgeving

1. Slangenden (*Araucaria araucana*) (*Araucariaceae*)

Een vaak gebruikte alternatieve naam is Apenverdriet, wellicht geïnspireerd door het Engelse "monkey puzzle". De wat vreemde, prehistorisch lijkende architectuur stimuleert duidelijk de fantasie. Ook zijn aanwezigheid in tal van (te kleine) voortuintjes wijst op de aantrekkingskracht van het bizarre.

Het is de enige *Araucaria*-soort die hier goed winterhard is. Haar vaderland ligt in zuidelijk Zuid-Amerika, in de Andes tussen Argentinië en Chili. De boom is tweehuizig, en sinds haar eerste "bloei" in 1994 kennen we het geslacht van onze boom : het is een meisje.

De grote bolvormige vrouwelijke kegel valt in brokjes uiteen, maar het exemplaar van deze boom is jong geplukt en wordt min of meer gaaf bewaard in het herbarium. Sindsdien is de boom nogmaals gaan bloeien in 2003, en de rijpende kegels zijn in de vroege lente van 2004 uiteen gevallen : de lege zaden (wegens niet bestoven en niet bevrucht) lagen massaal op de weg verspreid.

De soort zou in Engeland zijn ingevoerd door Archibald Menzies, scheepsarts bij de tocht van de beroemde kapitein Vancouver (1791-1795).

2. Moerascypres (*Taxodium distichum*) (*Taxodiaceae*)

Hier staan we voor een winterkale naaldboom (Amerikaanse naam : *bald cypress*, vertaald : kale cypres) : hij werpt de kortloten af als geheel, alle tegelijk, mét naalden. Dit laatste fenomeen is een familietrekje voor alle soorten van de Moerascypresfamilie (*Taxodiaceae*).

De naalden staan schijnbaar afwisselend in één vlak, maar eigenlijk spi-

ralig (zie de inplantingsbasis) en door herschikken van de naalden zelf komen die in een plat vlak te liggen.

De soort heeft haar natuurlijk areaal in het zuidoosten van de Verenigde Staten, waar ze in moerassen indrukwekkende bossen kan vormen. Wegens haar standplaats in moerassen is er een ademhalingsprobleem voor de ondergrondse delen, die moeten overleven in een zuurstofarm milieu : de boom vormt kniewortels die als een soort airco gaan functioneren. Aan de vijverrand ziet u enkele niet goed uitgegroeide stompjes (vroegge beschadiging door een grasmaaier wordt vaak aangewezen als oorzaak).

Zoals bij veel exemplaren is ook hier de schors met spirale lijnen doortrokken.

Ons exemplaar was gekenmerkt door een gegaffelde top, maar tijdens een storm in het najaar 1998 zijn de twee zware takken van de gaffel afgebroken. De afgeknotte rest is tijdens het najaar 1999 verwijderd, en een stamschijf wordt bewaard in het herbarium

Uit een studie (De Beccker et al. 1997) is gebleken dat dit exemplaar omstreeks 1930 (wellicht iets vroeger) is aangeplant, maar de vele valse jaarringen bij deze soort maken dat een meer nauwkeurige datering niet mogelijk is.

Na de verwijdering van de oude moederstam werd plots duidelijk dat een eind verder bij het buxusmassief een nieuwe dochterstam was gevormd, als wortelopslag, een bekend fenomeen bij deze soort.

3. Mammoetboom (*Sequoiadendron giganteum*) (*Taxodiaceae*)

Opvallend is bij deze reus zijn dikke, zachte, warm-rode schors. Ook hier, bij de tweede soort van de Moerascypresfamilie, vallen de takjes mét hun naalden af, maar gespreid over het hele jaar door, deze soort blijft dus groen. De spirale plaatsing van de naalden is hier overduidelijk.

De soort vormt open bestanden op de westelijke hellingen van de Sierra Nevada (Californië) (1500-2800 m), onder eerder droge omstandigheden.

De soort is hier goed winterhard, en groeit vooral snel in de breedte wat het massieve karakter des te meer benadrukt. Men kent bomen met een diameter van 12 m, en een hoogte van meer dan 100 m : in volume ongetwijfeld de grootste bomen op aarde.

Ons exemplaar is aangeplant omstreeks 1953 (De Beccker et al. 1997).

4. *Lawson's schijncypres (Chamaecyparis lawsoniana)* (Cupressaceae)

Hier maken we kennis met een volgende familie, de Cypresfamilie, gekenmerkt doordat de "naalden" (die vaak schubvormig zijn), tegenoverstaand zijn geplaatst, met de opeenvolgende paren alternerend, dus : kruisgewijs tegenoverstaand, ook bekend als decussaat.

De soort is in ons land bijzonder populair geworden, vooral onder de vorm van een of andere cultivar, als snelgroeiende en wintergroene haag rond tuinen.

Ons exemplaar heeft ruimte gekregen voor een natuurlijke ontplooiing, met vorming van afleggers : de laagste zijtakken groeien uit en raken de bodem, waarbij wortels worden gevormd en de rest van de zijtak, voorbij dit punt, zich min of meer opricht en tot een nieuwe stam gaat uitgroeien. Het hele "eiland" is één plant !

In de lente zijn jonge mannelijke en vrouwelijke kegeltjes, en de uitgegroeide verhoude vrouwelijke kegeltjes van vorig jaar zichtbaar.

5. *Chinese jeneverbes (Juniperus chinensis)* (Cupressaceae)

Bij deze soort is een bijzondere vorm van decussate bladstand waarneembaar.

De naalden staan meestal per drie (kransstandig) op elk takje, en deze kransjes zijn alternerend geplaatst.

Bladdimorfisme (= met twee vormen van blaadjes) is hier overduidelijk : we herkennen "juveniele" en "adulte" naalden, resp. lang, naaldvormig en kort, schubvormig.

De vrouwelijke kegel groeit uit tot een vlezige kegelbes, waarin de zaden liggen.

6. *Watercypres (Metasequoia glyptostroboides)* (Taxodiaceae)

De eerste exemplaren zijn ontdekt in China tijdens de Tweede Wereldoorlog.

De houtanatomie van deze onbekende soort werd bestudeerd, en vergeleken met dat van fossiele vondsten uit Japan. De gelijkenis was zo opvallend, dat deze nieuwe soort in hetzelfde genus als de fossielen werd geplaatst, vandaar de vaak gebruikte omschrijving voor deze boom "levend fossiel", een contradictio in terminis.

Opnieuw is dit een winterkale naaldboom : ze werpt alle kortloten af, als geheel (takje mét de naalden). Zoals te verwachten valt, zijn deze naalden opvallend zacht : ze worden elk jaar vernieuwd, in tegenstel-

ling tot de situatie bij de meeste naaldbomen, waarbij de naalden één of meerdere winters moeten doormaken, en hard en stijf zijn gebouwd.

De naalden staan (of lijken ?) tegenoverstaand, een unieke situatie buiten de Cypresfamilie. En merkwaardig, ook de kegelschubben staan decussaat. Is dit een parallelle evolutie ? Hier moet zeker worden vermeld dat de Moerascypresfamilie tegenwoordig vaak wordt opgenomen in en verenigd met de Cypresfamilie.

Ons exemplaar is aangeplant vóór 1959 (De Beccker et al. 1997).

Rotstuin

7. *Chamaecyparis lawsoniana* 'Wisselii' (Cupressaceae)

Dicht bij de natuurlijke vorm van deze soort staat, ter vergelijking, deze cultivar met ongewoon verwrongen takjes en vooral, mannelijke kegeltjes die bijzonder opvallend zijn bij de natuurlijke vorm van deze soort staat, ter vergelijking, de dieprozig gekleurd zijn. In de vroege lente beginnen deze te zwellen, hun vorm en kleur worden sterker naar het culminatiepunt toe, en op een bepaalde dag barsten ze open en laten ze grote wolken van stuifmeel los.

8. Europese lork (*Larix decidua*) (Pinaceae)

Deze lork is hier in deze tekst de eerste soort van de Dennenfamilie (Pinaceae), een familie met behoorlijk wat diversiteit, maar als geheel eenvoudig herkenbaar doordat de jongste takken zeer snel verhouten en hun groene kleur verliezen reeds tijdens hun eerste levensjaar.

Opnieuw zien we een winterkale naaldboom ! Alle naalden worden jaarlijks afgeworpen tijdens de herfst, en elke lente worden deze opnieuw gevormd in bundeltjes aan de top van de kortloten, of verspreid langs de nieuwe langloten. Zoals u verwacht zijn de naalden inderdaad zacht, fijn groen, helemaal niet stekend.

In de lente moet u eens langskomen, om de prachtige vorm en kleur van de jonge kegeltjes te bekijken.

9. Momi-zilverspar (*Abies firma*) (Pinaceae)

De soorten van het genus Zilverspar (*Abies*) zijn herkenbaar aan de schors die opvallend lang gaaf blijft, en aan de cirkelvormige, niet-uitstekende littekens die de naalden achterlaten bij afvallen. De soorten daarentegen bieden heel wat identificatieproblemen, mede veroorzaakt

doordat de wetenschappelijke bronnen elkaar vaak tegenspreken. De kegels zijn prachtig van kleur en van vorm, en ze tonen zich heel duidelijk rechtopstaand op de hogere takken. Helaas breken deze kegels bij rijpheid in stukken uiteen, enkel de centrale as blijft vaak nog een hele tijd op de tak achter.

10. Parasolden (*Pinus pinea*) (Pinaceae)

Mogen we even uw eerbiedige aandacht vragen voor dit unieke exemplaar in België. Nergens in ons land is een gelijkwaardig exemplaar van deze wintergevoelige soort aan te treffen, zoals blijkt uit het indrukwekkende boek "Bomen in België" (Baudouin et al. 1992), een dendrologische inventaris van belangrijke bomen in België. De verklaring moet worden gezocht in het gunstige oceanische klimaat waarvan Gent nog kan genieten, maar in meer landinwaarts (en dus : continentaal) gelegen plantentuinen en parken blijkt de winter nét iets te streng.

Deze soort levert de piñons, de bekende dennen- of pijnboompitten, en in de loop van de zomer kan u vaak resten van openbrekende kegels met de bijhorende zaden op het pad zien liggen.

Doordat deze Plantentuin over bijzonder weinig (pre-1970) archiefstukken beschikt, is van de meeste oudere bomen niets meer bekend over het aanplantingsjaar, of over de (wilde) origine van de plant. Door gebruik te maken van een bijzonder type boor kunnen op een vrijwel onmerkbaar manier smalle boorspaantjes uit een levende boom worden gehaald. Na enkele behandelingen kunnen aan de hand van de jaarringen een groot aantal gegevens omtrent de groei van die boom worden afgeleid, zoals o.a. leeftijd. Door toepassen van de beschreven techniek op deze Parasolden blijkt dat dit exemplaar is aangeplant omstreeks 1960 (Ameeuw 1997).

11. Bergden (*Pinus mugo*) (Pinaceae)

Bij deze kleine bergbewoner zien we naalden per twee in een bundeltje, egaal mat groen gekleurd. Die bundeltjes zijn hét kenmerk voor de Dennen, elk bundeltje stelt eigenlijk een bijzonder type van kortlot voor, met een zeer beperkt aantal naalden (2, 3 of 5, afhankelijk van de soort), en met een beperkte en eindige groei.

12. Alpenden of Arve (*Pinus cembra*) (Pinaceae)

Binnen de Dennen is er een groep, waarbij de naalden per 5 staan gebundeld. Hier zijn deze naalden buiten donker groen, binnen licht blauwig. Door de min of meer spiralige torsie zijn deze kleurbandjes opvallend zichtbaar.

13. *Ephedra helvetica* (Ephedraceae)

Wanneer u voor deze plant staat, dan zal u wel beseffen dat we hier niet te maken hebben met een naaldboom zoals bij de vorige soorten. Toch is ze opgenomen in dit hoofdstukje, omdat ze behoort tot de grotere groep van de Naaktzadigen (Gymnospermen), een wat los verband van planten die zaden aanmaken als seksuele diaspore, maar deze zaden liggen "naakt", niet omgeven door een gesloten vruchtblad zoals bij de Bloemplanten (ook bekend als de Bedektzadigen, Angiospermen). Dit exemplaar is begonnen "bloeien" in april 2000, en sindsdien worden geregeld vrouwelijke kegeltjes gevormd, waarbij ook hier de pollinatiedruppel duidelijk zichtbaar wordt op het uiteinde van de lange micropylaire buis, die een heel eind uitsteekt en zo goed zichtbaar is.

Deze soorten zijn fraaie voorbeelden van bezemplanten, met hun stijve stengels en sterk gereduceerde (tegenoverstaande) blaadjes.

De plant is verder bekend als een bron van natuurlijke ephedrine, een product dat vroeger (en nog ?) een onderdeel was van de "neusdruppeltjes", in lang vervlogen tijden populair bij wielrenners die een lichte vorm van stimulans wensten ...

Arboretum

14. *Grove den (Pinus sylvestris)* (Pinaceae)

Deze naaldboom wordt beschouwd als een van de weinige inheemse soorten, maar de aankomst, het weer verdwijnen tijdens de IJstijden, en de terugkeer erna zijn nog niet helemaal opgeklaard. Door massale aanplanting met plantgoed van vreemde en vaak ongekende origine is de genetische constitutie van de soort bij ons momenteel sterk vermengd geraakt (genetische pollutie).

De houtkwaliteit behoort tot de beste bij de naaldbomen, en de stammen werd vroeger veel gebruikt als stutten in de (kool)mijnen, als dwarsliggers bij rails, als telegraafpalen, etc.

De uitgestrekte dennenbossen op de zure, voedselarme zandgronden in bv. de Kempen zijn getuigen van deze voormalige bosbouw. Door hun massale zaadproductie slaan ze voortdurend op in heidegebieden, waar ze als "vliegdenen" een arbeidsintensieve bestrijding noodzakelijk maken.

Kijkt u even vol bewondering naar de harmonieuze kleurpatronen op de krullend afbladerende schors.

15. *Sequoia (Sequoia sempervirens)* (Taxodiaceae)

Dicht bij de (veel te) drukke weg langs het hekken zijn nog vrij jonge exemplaren (in 1980 zijn 4 boompjes aangeplant) sterk aan het groeien, twee brede stammen en enkele dunnere zijtakken schieten recht omhoog. De typische zachte, rode schors is reeds goed ontwikkeld.

De afgeplatte takjes met naalden (schijnbaar !) in een plat vlak, van verschillende lengte, met de kleurverschillen boven/onder, en tenslotte de afgevallen takjes mét naalden aan de voet van de boom laten deze soort uit de Moerascypresfamilie makkelijk identificeren.

Haar natuurlijk areaal bestaat uit bossen op hellingen bij de kust van Oregon en California, en dat verklaart haar probleem met onze winters. De toppen worden vaak beschadigd, de bomen groeien niet of zelden boven de omgeving uit, in tegenstelling tot de situatie onder natuurlijke omstandigheden waar ze één van de grootste bomen (meer dan 100 m hoog) kan worden.

16. Reuzenzilverspar (*Abies grandis*) (Pinaceae)

Zoals de naam doet vermoeden wordt dit inderdaad een (zeer) hoge boom. Tot voor enkele jaren waren bij ons exemplaar nog enkele laaghangende takken aanwezig, waarbij men de kenmerkende pompelmoesgeur van de afgetrokken naalden kon waarnemen.

Nu zien we nog de gave schors, en de naalden van verschillende lengte. De diverse lengtetypes staan onder een verschillende hoek t.o.v. de dragende tak, en dat kruisen is waarneembaar als een donkere zone een eindje van de takjes.

Tot voor kort was deze boom de hoogtekampioen van de Plantentuin, zichtbaar en goed herkenbaar vanaf het Sint-Pietersstation. Een recente zomerstorm heeft echter de zwaar met kegels beladen top uitgewaaid, en onze kampioen is met één klap 6 m korter geworden.

17. *Ginkgo biloba* (Ginkgoaceae)

Van deze oude boom kennen we het geslacht. Want elk jaar in de late lente produceert deze boom miljoenen zaadknoppen, die ze dan na enige weken massaal laat vallen : in de late lente ligt een werkelijk groen tapijt op het zandpad. In de herfst worden enkele rijpe oranje zaden gevormd, die we in de buurt van de boom kunnen terugvinden. Maar of die echt rijp en kiemkrachtig zijn is een andere vraag. Zoals wel meer gebeurt bij Naaktzadigen gaat de ontwikkeling van het embryo door lange tijd na de uitwendige "rijping" van de zaden. Verder is ook de nabijheid van mannelijke exemplaren enigszins noodzakelijk, voor bestuiving en bevruchting, en de dichtste exemplaren bevinden zich op een eind in het Citadelpark. Of dat dicht genoeg is ?

In 1690 is deze soort ontdekt door Kaempfer in Japan, waar ze geïntroduceerd was vanuit China, waar ze nu nog in het wild groeit, meer bepaald in Tien Mu Shan, een 150 km ten westen van Shanghai. In 1730 is een boom aangeplant in Utrecht, in 1754 werd een exemplaar (nu nog aanwezig !) aangeplant in de Royal Botanic Gardens, Kew. Opvallend bij deze soort is de aanwezigheid van twee soorten takken : kortloten en langloten, waardoor het winters profiel van deze bomen wel erg herkenbaar is.

De bladvorm is uniek onder de huidig levende bomen, maar talrijke (fossiele) soorten van dit genus (en verwante genera) zijn bekend.

Uit een studie van Ameeuw (1997) blijkt dat deze boom is aangeplant niet later dan 1906, waaruit we kunnen afleiden dat het wellicht één van de eerste aanplanten is geweest op de nieuwe lokalisatie van de Gentse Plantentuin, die in 1904 vanuit het Baudeloo-park is overgenomen naar een hoekje van het grote Citadelpark.

18. Kustsequoia (*Sequoia sempervirens*) (*Taxodiaceae*)

Aan de hand van de talrijke afgevalen takjes (mét naalden) aan de voet van de boom kan u makkelijk de familie raden : de Moerascypresfamilie (*Taxodiaceae*). Deze boom is ons tweede en wat oudere exemplaar, die goed beschut groeit, dicht omgeven door een aantal andere naaldbomen, en zo weet hij onze winters goed te doorstaan.

19. Ierse taxus (*Taxus baccata* 'Fastigiata') (*Taxaceae*)

De bladstand (fyllotaxis) is hier goed vergelijkbaar met wat even hoger bij de Koptaxus is besproken : ook bij deze plant met haar vertikaal groeiende takken blijken de naalden spiralig ingeplant en houden ze zich aan deze positie, de secundaire afvlakking die we kennen bij de gewone vorm van *Taxus* vindt hier niet plaats.

Het "Ierse" karakter laat zich verklaren door de origine van deze planten, het zijn alle delen van één grote (vrouwelijke) clone, afkomstig uit een moeras in de county Fermanagh.

De alternatieve naam Venijnboom wijst op de giftigheid van alle delen van deze sombere, traaggroeiende plant. Deze vrouwelijke boom wordt gekenmerkt door de vrouwelijke kegeltjes, die in de lente helemaal niet opvallen: kleine, lichtgroene structuurtjes, waarin één enkele zaadknop aanwezig is. In de loop van de zomer ontwikkelt deze zich tot een volwaardig zaad, omgeven door de sterk uitgroeiende zaadrok, die in de herfst als een sappig frisrood brokje talrijke vogels aantrekt voor verdere distributie van het ingesloten zaad. En met succes,

Taxus slaat makkelijk "spontaan" op in tuinen allerhande, bij voorkeur onder een hogere boom waar vogels even komen uitrusten en een en ander laten vallen. De zaadrok blijkt het enige onderdeel van de plant zonder giftige stoffen.

20. Oostenrijkse den (*Pinus nigra subsp. nigra*) (*Pinaceae*)

Ook deze den is een veel aangeplante soort, maar door zijn wijd areaal in Europa en ZW Azië is een zekere variabiliteit aanwezig. Diverse van deze "vormen" worden onderscheiden als ondersoort (of andere rangen).

De schors vertoont diepe, zware kloven die de gaaf gebleven, licht gekleurde resten van de eerste schors in langwerpige eilanden verdeelen.

De soort wordt hier even vermeld omdat ze elk jaar talrijke rijpe vrouwelijke kegels laat vallen, die u op het pad aan de voet van deze boom kan vinden. Eerst zijn ze nog gesloten, met prachtig aaneensluitende schubben, pas later komen ze open, de schubben wijken uiteen en lossen zo de zaden.

21. Chinese koptaxus (*Cephalotaxus fortunei*) (*Cephalotaxaceae*)

In de naam herkent u zeker Taxus, maar met *Cephalo-* ervoor wordt het dan Koptaxus, een genus dat vroeger nauw verwant werd geacht met Taxus. Veel van deze genera zijn relictten van oude groepen, waartussen nu grote afstanden gapen, die het duiden van verwantschapsrelaties bijzonder bemoeilijken.

Hier staan we voor een mannelijk exemplaar, dat in de lente een grote hoeveelheid kleine kegeltjes met bijzondere meeldraden produceert.

22. Japanse koptaxus (*Cephalotaxus harringtoniana* 'Fastigiata') (*Cephalotaxaceae*)

Deze cultivar laat toe om te demonstreren in welke mate de bladpositie mede bepaald wordt door de groeirichting van de takken.

Bij het vorige exemplaar groeien een groot aantal takken min of meer horizontaal, en de naalden schikken zich (secundair) in een open V-vormige positie.

Hier groeien alle takken vrijwel vertikaal uit, en de naalden behouden hun oorspronkelijke spirale positie, er treedt geen secundaire herschikking op.

23. *Cryptomeria fortunei* (Taxodiaceae)

Ook deze soort behoort tot de Moerascypresfamilie (Taxodiaceae), herkenbaar aan de hand van de jonge takken die meerdere jaren groen blijven, de naalden die spiralig staan ingeplant, en aan de takken die als geheel afvallen samen met hun naalden.

Bij de bolvormige vrouwelijke kegeltjes is de complexe structuur van dekschub en zaadschub meestal goed waarneembaar.

In Japan is deze soort massaal aangeplant als sierstruik, onder de vorm van vele en zeer diverse cultivars, misschien wat vergelijkbaar met de rol van de Lawson's schijncypres in onze tuinen.

24. *Dougllasspar (Pseudotsuga menziesii)* (Pinaceae)

Meerdere eigenschappen maken van deze soort een goed herkenbare naaldboom.

Vooreerst is er de geur : de naalden produceren bij het losmaken van het takje een frisse limoengeur (let wel : maar eventjes ruiken, bij langer waarnemen gaat de harsgeur overwegen).

Daarnaast zijn in de rijpe vrouwelijke kegel lange (langer dan de zaadschub !), spits drietandige dekschubben aanwezig, een unicum !

En tenslotte, in de loop van de zomer, en gedurende de hele winter zijn de grote, eindstandige, spits-spoelvormige knoppen zichtbaar, eveneens een uniek kenmerk.

In Noord-Amerika is deze soort van groot commercieel belang, en om deze reden is ze ook in Europa geïntroduceerd, waar ze best groeit in de vochtige koele bergstreken.

In 1895 zou in Brits-Columbia (Canada), in het hart van de gematigde regenwouden, een boom zijn geveld met een hoogte van 133 m. Een indrukwekkend voorbeeld kan u bewonderen op een van de uitgestrekte grasvelden in de Royal Botanic Gardens, Kew, waar de stam van een geveld exemplaar bekend staat en van ver herkenbaar is als "the flagstaff" (de vlaggemast), 68 m hoog.

25. *Pinus bungeana* (Pinaceae)

Bij deze Chinese dennensoort is een voor naaldbomen bijzonder ongewoon kenmerk aanwezig : de gave schors bladert af met fijne plakjes, waardoor een fraai kleurenpalet wordt bereikt en wat meteen ook het gebruik als sierplant verklaart. Deze situatie is u wellicht beter bekend van bij de talrijke platanen die in het Gentse zijn aangeplant. Grote exemplaren van platanen kan u in de nabijheid in het Citadelpark vinden.

Dit exemplaar hier droeg oorspronkelijk een foutieve naam, van een Amerikaanse soort. Dankzij de opmerkingsgave van een eminente

en zeer gewaardeerde dendroloog is deze fout rechtgezet, maar deze (Chinese) soort bevindt zich nu in het Amerikaanse gedeelte van het Arboretum.

Om dit didactische probleem op te lossen is recent in het Aziatische gedeelte een jong exemplaar van deze *Pinus bungeana* aangeplant, van bekende origine, en deze zal mettertijd als vervanger kunnen dienen voor de "Amerikaanse" Chinees...

26. Oostelijke hemlockspar (*Tsuga canadensis*) (Pinaceae)

Hemlocksparren kan u herkennen aan de relatief korte en zachte naalden met stompe top, en zeker aan de heel kleine, elegante kegeltjes. Deze laatste beginnen uit te groeien in de lente, getooid met de prachtigste pasteltinten.

Dit exemplaar, vlakbij een al even majestueuze Amerikaanse tulpenboom, is een mooi uitgegroeide boom, met een zeer gave architectuur.

Mediterraan

27-29. *Cupressus sempervirens* (Cupressaceae)

Deze soort wordt soms als Italiaanse cypres aangeduid, hoewel haar areaal in de oostelijke gebieden rond de Middellandse Zee en verder naar Iran te situeren is. In Italië is echter in lang vervlogen tijden een vorm ontstaan met recht opgaande takken, die als sierplant populair is geworden, en daar landschapsbepalend is.

Als een echte cypres, dus een soort van het genus *Cupressus*, laat ze zich herkennen aan de grote, verhoutende vrouwelijke kegels, die elk jaar in grote hoeveelheden worden geproduceerd.

De drie aanwezige exemplaren van deze soort verschillen onderling duidelijk in meerdere kenmerken, de identificatie moet nog wat nauwkeuriger worden doorgevoerd : zijn dit hier variëteiten of cultivars ?

30. *Juniperus phoenicea* (Cupressaceae)

Nog een bewoner van de Middellandse Zee-regio, en boven verwachting blijft deze plant onze winters verdragen.

In de naam *Juniperus* herkent u wellicht ons woord jeneverbes, en de vorming van de opvallend roodbruine kegelbesjes kan u elk jaar in de zomer meemaken !

CURSUS

L. Havik

Terloops, heel informeel, had men er al eens op gealludeerd maar verder was men er niet op ingegaan. Dit keer echter was het andere koek; iedereen was akkoord dat er uit een ander vaatje moest getapt worden, en zo kwam het dat besloten werd onverwijld een heuse cursus op "touw" te zetten, met alle voorzieningen vandien (ja, ja, we zijn in de hoofdstad van de lakennijverheid).

Zo gezegd, zo gedaan.

In een mum van geen tijd werd de hele onderneming - zoals gepland (geen "t") - op het getouw gezet. Inderdaad, zoals Piet het er weer kernachtig aan toevoegde, is de gebruikte uitdrukking "iets op het getouw zetten", van Gentse origine.

De talloze draden van de "ketting" werden door middel van een weversknoop" aan elkaar verbonden - waar zitten de padvinders ?

De transmissieriem werd op de juiste "poulie" verschoven, de hendel van de schietspoel overgehaald, en de spoel flitste van links naar rechts en omgekeerd, met als gevolg dat na een poos een flink stuk "laken" te voorschijn kwam. Het ingewikkeld ding van raderen, schering en inslag werkt dus blijkbaar.

Toen alles kant en klaar was kon de cursus aangevat worden. Die morgen in april, stond waarachtig een "leuke groep" jongens en meisjes - onverschrokken waaghalzen klaar om de natuur te ontcijferen - een ietje watje ongeduldig, en wat zenuwen er bovenop, te wachten op de lesgever. Ze wisten toen nog niet wat hun boven het hoofd hing.

Sommigen zagen er gespannen uit, anderen deden alsof. Eén wist te vertellen wat een madeliefje was, en een ander deed er overmoedig nog een schep bij. Dit alles om zich een poze aan te meten. We hadden het nooit mogen doen, maar zo gaat het nu éénmaal in het leven.

We deden navraag hoeveel moedige kandidaten er zich hadden aangemeld voor het volgen van deze aartsmoeilijke cursus. Hier ging het fataal fout want op deze schijnbaar eenvoudige vraag kwam een confuus antwoord.

Men wilde namelijk weten of de jongens en meisjes op een aparte lijst moesten staan of niet, of dat de kandidaten ouder of jonger dan 21 jaar waren, en doe zo maar verder.

Bv. : welke parameters ze toepasten en meer zo van die rare dingen.

Uiteindelijk was het de nooit aflatende Voorzitter die hun de gouden tip gaf : "probeer eens" zei hij "met het twaalfdelig stelsel". Bij het horen van het woord "twaalfdelig stelsel" greep Jan, in een wanhoopspoging, naar zijn zakuurwerk met Romeinse cijferplaat in de hoop daarin de sleutel van de geheimzinnige berekeningen te vinden. Maar ook dat hulpmiddel hielp niet.

Onmiddellijk ging men aan de slag. Vertekkend van het axioma dat 12 een dozijn

is en een dozijn 12 eenheden bevat enerzijds, en een 1/2 dozijn gelijk is aan 12 gedeeld door 6 anderzijds, bekomt men een getal dat niet juist is. Daarop hebben we het ganse zootje aan ons rekenwonder Hilde toevertrouwd, die er haar plan heeft meegetrokken en de hele zaak juist voor mekaar heeft berekend.

Maar nu terug naar de cursus.

Als voorgerecht kreeg men een turf van een syllabus waarbij de Voorzitter erin slaagde, met behulp van een drie meter lange aanwijsstok, een massa kijkmateriaal en overheadprojector de kandidaatgidsen murw te krijgen (sic).

Op trillende benen hebben ze het leslokaal even verlaten om wat verse lucht te happen.

Hoe deze kandidaten de hele lessenreeks hebben doorstaan blijft een wonder. Maar één ding is zeker, er kwam veel uithoudingsvermogen bij te pas.

Na drie afmattende lessenreeksen werd de opgedane kennis getoetst aan de hand van een schriftelijk en mondeling examen.

Eén enkele opmerking : WAAR BLIJVEN ZE DIE ONMOGELIJKE VRAGEN VANDAAN HALEN ?

We hebben stevig gebouwde kerels gezien die als geslagen honden de ondervragingskamer verlieten. Eén enkeling vroeg naar zijn mammy.

Het waren pijnlijke momenten.

Zo'n cursus moet je echt eens beleven. Niet als kandidaatgids natuurlijk – je overleeft het gewoon niet - maar als "beobachter". Het is de moeite waard.

Voor de sceptici onder u, trouwe lezers, ziehier een greep uit het programma :

RICHTLIJNEN en AANDACHTSPUNTEN bij het GIDSEN. CURSUS GIDS PLANTENTUIN 2004

1. SPREKEN VOOR EEN GROEP

Spreekangst - Plankenkoorts - Faalangst

NON - VERBALE en VERBALE AANDACHTSPUNTEN.

1.1. NON VERBALE

Houding en uiterlijk, het opkomen en de start.

De lichaamshouding.

Gezichtsmimiek.

De gebaren en tics.

Spreektechniek - Stem - Articulatie

Taalgebruik.

Volume.

Spreekritme.

Stopwoorden.

1.2. VERBALE AANDACHTSPUNTEN

De inhoud.

De voorbereiding.
Territoriumgedrag.
1.3. WERKVORMEN
Monoloog - dialoog
Profeet - groepsgeprek
Ingenieur – educator

HET GIDSEN en de GIDSEN

Vorbereidingstechnieken

Gedrag als gids ten overstaan van de plantentuin en de groep en de medegidsen

De gids is niet alleen stipt op tijd - 15 tal minuten te vroeg

De gids vraagt aan de secretaris bij een aanvraag voor een rondleiding:

Datum - Afspraakplaats - Algemene rondleiding of gewenst thema — Doelgroep -
Eventueel aantal medegidsen – Vergoeding

VEEL SUCCES en HARTELIJK WELKOM IN DE GROEP.

Als u al deze gaven niet van moedernatuur hebt meegekregen, moet u er helemaal niet aan beginnen ... of toch ?

Een volgende keer vertellen wij u hoe het deze kranige jongelingen vergaan is.

Tot dan !

Een straatmus.....

streek neer tussen geuren en kleuren van zo maar liefst 200.000 bloeiende rozen in de Rozentuin van Coloma te St.Pieters-Leeuw. Om niet in herhaling te vallen kan ik eigenlijk maar bevestigen wat de organisatoren uitgebreid beschreven bij het voorstel van de uitstap. Ze hebben zeker niet overdreven.

De “Vrienden” die Jardin de Bagatelle bezochten konden enkel in de rozentuin toezien op de duizenden bloemknoppen die klaar stonden om al hun schoonheid aan te bieden. Het bezoek aan Coloma was dan ook een prachtige aanvulling.

Wat mij fascineert is het onderhoud van dit prachtig domein. Er moet ongelooflijk veel werk gepresteerd worden in het onderhouden van de rozen en het snoeien van de hagen. Hoe kritisch je ook keek meeldauw, sterroetdauw en bladluizen waren niet te bespeuren. Gelukkig maar, voor zo een waardevolle collectie!

Er was zo'n variatie van kleuren maar met één ervan kon ik mij moeilijk verzoenen... een "purperen" roos. Met alle respect voor de wetenschappers die dit realiseerden maar deze kleur kan ik moeilijk associëren met een roos. Vermoedelijk zal binnen twee jaar de blauwe roos er ook een plaats krijgen. Japan is er immers in geslaagd een blauwe variëteit te ontwikkelen en hoopt die in 2006 op de markt te brengen.

Een bezoek van twee uren was veel te kort om al dat moois te bekijken.

Daarna kregen we de gelegenheid om samen met een zestigtal vrienden gezellig te tafelen. Onze sympathieke secretaris was er ook terug bij met zijn al even sympathieke partner. Gezien hij niet meer op verkenningstocht moet gaan zal hij het nu misschien wat minder druk hebben. Alvast heel veel geluk toegewenst!

De namiddag hebben we doorgebracht te Attre. Ook daar konden wij alles bezoeken wat ons werd voorgesteld, nl. de kunstmatige rots (niet voor dames met hoge hakken) en het kasteel. Dit straalt een bepaalde charme uit doordat het bewoond is. Ik denk hierbij aan de geur van de twee open haarden in " het zomersalon ". De stuc-versieringen van het plafond zijn de dag van vandaag onbetaalbaar. Aan de motieven te zien was het duidelijk dat er ook muziek gespeeld werd in deze kamer. We mochten ook een kijkje nemen in het Chinees salon en nog andere zalen.

Wie van de partij was, heeft zeker een fijne dag gehad. Wat Hilde en Karel volgende keer uit hun mouw schudden blijft nog een verrassing??? Onze dank voor het voorbije en de nieuwe vooruitzichten "in wording".

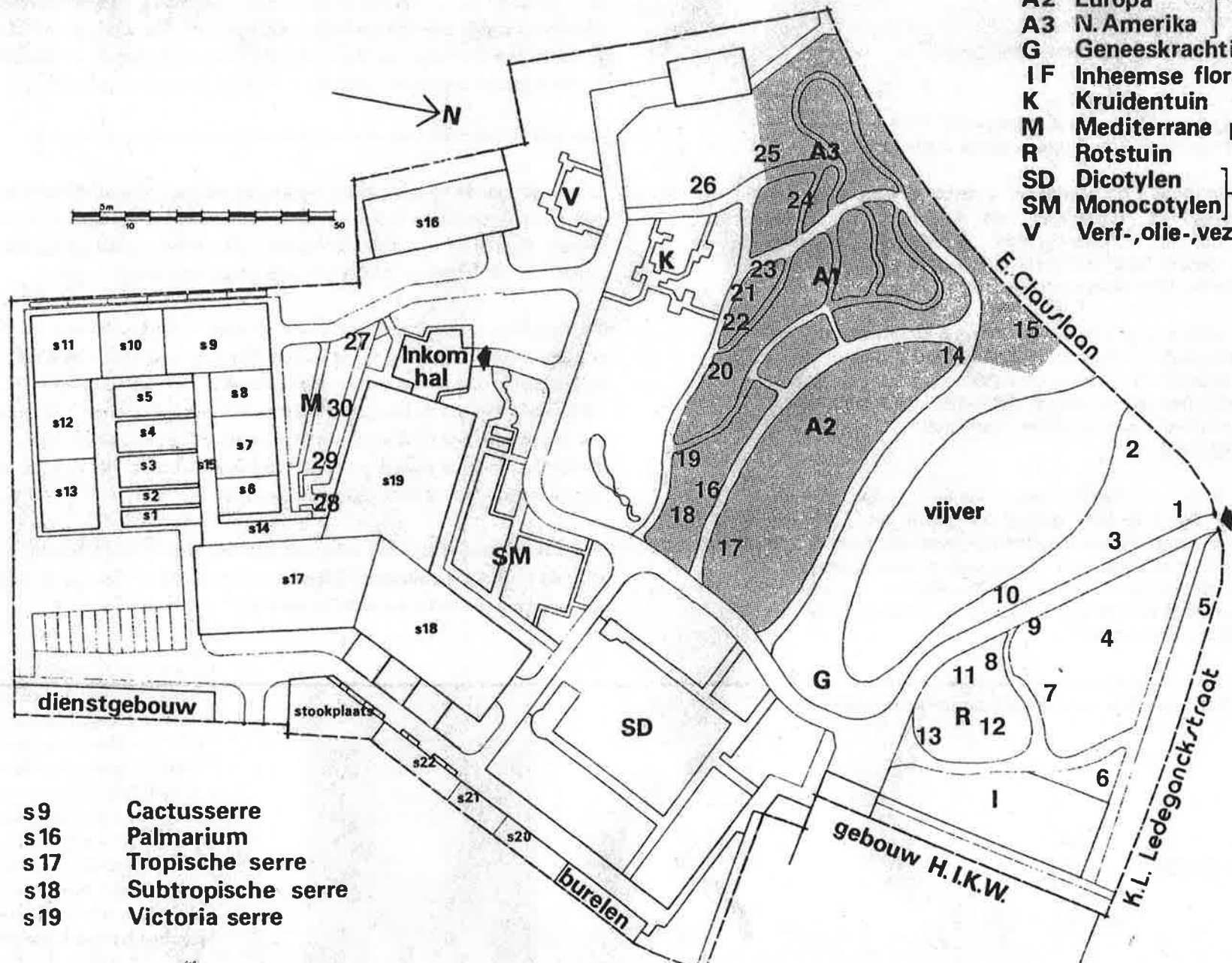
Egelentieren roosken, roosken,
liever komt uw geur te mij,
als uw broeders, als uw zusters,
of 't zij welker blom het zij;
g'hebt een zuiver geluw hertjen,
en g'en duikt het niet, voorwaar,
g'hebt vijf bleekroo' blijde vlerkskes
en zulk schoon gefriezeld haar;
g'hebt alle andere deugden, g'hebt een'
alderliefsten name, maar,
hij bediedt een fel gebekten,
stekelstafden tronk, nie'waar?

Guido Gezelle

PLANTENTUIN

K.L. Ledeganckstraat. 35
B.9000 - Gent

A1	Azië	} Arboretum
A2	Europa	
A3	N. Amerika	
G	Geneeskrachtige planten	
IF	Inheemse flora	
K	Kruidentuin	
M	Mediterrane planten	
R	Rotstuijn	
SD	Dicotylen	} Systematiek
SM	Monocotylen	
V	Verf-, olie-, vezelplanten	

De cijfers 1 tot 30 verwijzen naar de nummering in het artikel: 'Gymnospermen-wandeling in de tuin: een selectie!'

Van nature een monument

Welkom in de Plantentuin van de Universiteit Gent !

Naar aanleiding van de Open Monumentendag 2004 wordt in de Plantentuin het heringerichte Arboretum officieel ingewandeld.

Tijdens de voorbije herfst en winter is inderdaad een grondige wijziging doorgevoerd in dat deel van de Plantentuin dat gemeenzaam als "het bos" werd aangeduid. Dit deel is omgevormd van een wat saai, donker "bos" met veel parkbomen naar een meer open, lichtrijke collectie met botanisch interessante soorten.

Er is een Arboretumroute uitgestippeld waarmee u langs een dertigtal bomen komt, die elk voorzien zijn van een bordje met tekst en beeld. Deze teksten zijn digitaal beschikbaar, en zullen u worden opgestuurd wanneer u uw emailadres noteert op de lijst in het ingangsgebouwtje van de serres, of wanneer u een berichtje stuurt naar: Chantal.Dugardin@UGent.be.

De wandeling leidt u langs een aantal oude bomen, natuurmonumenten, die met veel geduld tot stand zijn gebracht. Maar we tonen u ook enkele jonge exemplaren, vers aangeplant, met takken en bladeren nog op ooghoogte, zodat u deze monumenten-in- wording in hun jeugdvorm kan bekijken en bewonderen. En daarna komt u elk jaar (minstens één maal) langs, om de groei en bloei van deze juvenielen zelf mee te maken.

We hopen dat u kan genieten van deze wandeling, en laat het u smaken !

Paul Goetghebeur
Plantentuin Universiteit Gent

Arboretumroute

De hieronder beschreven bomen staan met hun nummer aangeduid op het bijgevoegde kaartje, zodat u zonder al te veel zoeken zelf en individueel deze wandeling kan komen uitvoeren.

Arboretum Europa

1. Gele kornoelje, *Cornus mas*, Cornaceae

Deze inheemse soort is een naaktbloeier in de vroege lente, die talrijke kleine gele bloemetjes draagt in okselstandige bundeltjes. In het najaar groeien die uit tot ellipsvormige rode vruchten (*cornelian cherries*), die uitstekend geschikt zijn voor het bereiden van een prachtige rode doorschijnende gelei.

Deze oude boom heeft wel probleem, er is namelijk weinig vruchtzetting. Misschien ligt de oorzaak in het gebrek aan kruisbestuivers, en daarom worden nu andere exemplaren opgekweekt om ze mettertijd bij dit eerbiedwaardige monument aan te planten.

2. Wintereik, *Quercus petraea*, Fagaceae

Deze eik is recent geknot, in een eerste poging om te komen tot een knotlaan met inheemse soorten. Enerzijds werkt deze methode plaatsbesparend, maar anderzijds is er ook een didactisch verantwoord aspect, meer bepaald het op ooghoogte zichtbaar houden van takken, bladeren, knoppen, enz.

De takken en bladeren die na knotten uitgroeien zijn echter vaak van een wat afwijkende vorm (zeker de eerstejaars), en dus is een omzichtig gebruik van hun kenmerken wel aangewezen.

Wandelen doorheen de Holle Weg

3. Turkse boomhazelaar, *Corylus colurna*, Betulaceae

De Nederlandse naam geeft een goed idee van deze soort : het is een Hazelaar, maar een boomvormende soort, en ze is wijd verspreid in Turkije (en omgeving)

In het najaar vallen de bijzonder sterk uitgegroeiende omhulsels in pakjes uit de boom, en de vruchtwand is opvallend dik (een zware noot om te kraken !). De omhulsels (vergroeiende schutbladeren) zijn sterk beklieerd, en

kunnen na drogen prachtig dienen als versiering in winterse boeketten (verzilverd of verguld).

4. Zoete kers, *Prunus avium*, Rosaceae

Kenmerkend voor deze soort is onder andere de bladsteel met twee kliertjes net onder de bladschijf, en de bloemen die in kleine bundels op kortloten ontstaan.

Interessant is wel de naamsverwarring die we in dit genus *Prunus* terugvinden tussen de Nederlandse en Latijnse namen : deze Zoete kers is *Prunus avium*, wat letterlijk "van de vogels" betekent, terwijl de Vogelkers de naam *Prunus padus* draagt; er is daarenboven ook nog een *Prunus dulcis* (= de zoete), maar dit is de Amandel !

5. Grove den, *Pinus sylvestris*, Pinaceae

Deze naaldboom wordt beschouwd als een van de weinige inheemse soorten, maar de aankomst, het weer verdwijnen tijdens de IJstijden, en de terugkeer erna zijn nog niet helemaal opgeklaard. Door massale aanplanting met plantgoed van vreemde en vaak ongekennde origine is de genetische constitutie van de soort bij ons momenteel sterk vermengd geraakt (genetische pollutie).

De houtkwaliteit behoort tot de beste bij de naaldbomen, en de stammen werd vroeger veel gebruikt als stutten in de (kool)mijnen, als dwarsliggers bij rails, als telegraafpalen, etc.

De uitgestrekte dennenbossen op de zure, voedselarme zandgronden in bv. de Kempen zijn getuigen van deze voormalige bosbouw. Door hun massale zaadproductie slaan ze voortdurend op in heidegebieden, waar ze als "vliegdenneren" een arbeidsintensieve bestrijding noodzakelijk maken.

Kijkt u even vol bewondering naar de harmonieuze kleurpatronen op de krullend afbladderende schors.

Arboretum Amerika

6. Amerikaanse netelboom, *Celtis occidentalis*, Celtidaceae

Lange tijd werd dit genus tot de Olmenfamilie (Ulmaceae) gerekend. Door toepassen van recent ontwikkelde DNA-technieken is duidelijk ge-

worden dat dit genus (met enkele verwanten) een afzonderlijke entiteit vormen, los van de Olmenfamilie in de strikte zin. Deze nieuwe Netelboomfamilie (Celtidaceae) blijkt zeer nauw verwant aan de Hennepfamilie (Cannabaceae), en zal wellicht ermee worden verenigd tot een Hennepfamilie in de brede zin.

De scheve bladvoet van de Olmenfamilie is hier wel aanwezig, maar het nervatuurpatroon is duidelijk en sterk afwijkend en lijkt inderdaad meer op de handvormige nervatuur van de Hennepfamilie.

7. Sequoia, *Sequoia sempervirens*, Taxodiaceae

Dicht bij de (veel te) drukke weg langs het hekken zijn nog vrij jonge exemplaren (in 1980 zijn 4 boompjes aangeplant) sterk aan het groeien, twee brede stammen schieten recht omhoog : monumenten in wording ! Ook de typische zachte, rode schors is reeds goed ontwikkeld.

De afgeplatte takjes met naalden (schijnbaar !) in een plat vlak, van verschillende lengte, met de kleurverschillen boven/onder, en tenslotte de afgevalnen takjes mét naalden aan de voet van de boom laten deze soort uit de Moerascypresfamilie makkelijk identificeren.

Haar natuurlijk areaal bestaat uit bossen op hellingen bij de kust van Oregon en California, en dat verklaart haar probleem met onze winters. De toppen worden vaak beschadigd, de bomen groeien niet of zelden boven de omgeving uit, in tegenstelling tot de situatie onder natuurlijke omstandigheden waar ze één van de grootste bomen (meer dan 100 m hoog) kan worden.

8. Papierberk, *Betula papyrifera*, Betulaceae

Berken zijn meestal goed herkenbaar aan de licht gekleurde schors, die in brede repen loskomen van de stam. Hier zijn deze repen quasi wit, en stevig, en kunnen als drager van schriftuur worden gebruikt. De repen zijn ook waterdicht en werden gebruikt voor de vervaardiging van kano's en als bedekking van wigwams.

9. Eikenbladhortensia, *Hydrangea quercifolia*, Hydrangeaceae

Deze Noord-Amerikaanse soort is goed herkenbaar door haar gelobde bladeren, een zeldzaam fenomeen in dit genus. De onderzijde van de bladeren is in min of meerdere mate wollig behaard, en de herfstkleuren zijn opmerkelijk.

Op elk van deze kenmerken met sierwaarde is geselecteerd, met als gevolg dat tal van cultivars momenteel beschikbaar zijn.

10. Amerikaanse wijnstok, *Vitis labrusca*, Vitaceae

Hier zien we een van de Amerikaanse ouders van de moderne resistente hybriden, die zijn ontwikkeld na diverse plagen op de oude Europese rassen. De Franse wijnbouw is trouwens gered door de introductie van deze hybride rassen, met "Amerikaans bloed" !

11. Amerikaanse toverhazelaar, *Hamamelis virginiana*, Hamamelidaceae

Veel Amerikaanse soorten zijn beschreven met de aanduiding *virginianus* (a, um) omwille van historische redenen (eerste kolonisatie, eerste flora). Een snelle zoektocht levert 1169 namen van Zaadplanten met dit epitheton. In tegenstelling tot de bekende Japanse toverhazelaar bloeit deze plant in het najaar, tussen de verkleurende en afvallende bladeren, dus helemaal niet zo spectaculair en zelfs amper waarneembaar. Toch zijn de herfstverkleuring en de late bloemen meer dan de moeite waard.

12. Gewone robinia, *Robinia pseudoacacia*, Fabaceae

Deze vlinderbloemige boom is genoemd naar Jean Robin, die de plant omstreeks 1600 vanuit Noord-Amerika in Europa heeft geïntroduceerd. In de Jardin des Plantes in Parijs is nog een origineel exemplaar van wilde origine aanwezig, door zoon Vespasien Robin aangeplant omstreeks 1635.

De bladeren zijn oneven geveerd, en dragen aan de voet twee steunblaadjes (stipulen) die tot kleine doortjes zijn omgevormd. Bij oudere exemplaren is de schors goed herkenbaar door het typische vlechtpatroon van lange, slingerende schorsrepen. Let ook op de overvloedige opslag rond deze boom !

Het hout is zeer erosiebestendig, en wordt daarom hier gebruikt als epifytenboom in de Victoria-kas.

13. *Magnolia grandiflora*, Magnoliaceae

De Latijnse naam betekent letterlijk "de Magnolia met de grote bloemen", en deze soort uit de zuidoostelijke Verenigde Staten doet haar naam alle eer

aan. Plaats uw twee handpalmen met de binnenzijde tegen elkaar, laat uw handpalmen dan zover mogelijk uiteen gaan, terwijl ze aan de basis samenblijven, dan heeft u zo ongeveer één bloem van deze boom in handen.

Deze wintergroene soort is behoorlijk variabel, o.a. naar kleur van de bladonderzijde, wat u kan waarnemen op de diverse exemplaren aanwezig in de Plantentuin.

14. *Pinus bungeana*, Pinaceae

Bij deze Chinese dennensoort is een voor naaldbomen bijzonder ongevoon kenmerk aanwezig : de gave schors bladert af met fijne plakjes, waardoor een fraai kleurenpalet wordt bereikt en wat meteen ook het gebruik als sierplant verklaart. Deze situatie is u wellicht beter bekend van bij de talrijke platanen die in het Gentse zijn aangeplant. Grote exemplaren van platanen kan u in de nabijheid in het Citadelpark vinden.

Dit exemplaar hier droeg oorspronkelijk een foutieve naam, van een Amerikaanse soort. Dankzij de opmerkingsgave van een eminente en zeer gewaardeerde dendroloog is deze fout rechtgezet, maar deze (Chinese) soort bevindt zich nu in het Amerikaanse gedeelte van het Arboretum.

Om dit didactische probleem op te lossen is recent in het Aziatische gedeelte een jong exemplaar van deze *Pinus bungeana* aangeplant, van bekende origine, en deze zal mettertijd als vervanger kunnen dienen voor de "Amerikaanse" Chinees...

15. Japanse toverhazelaar, *Hamamelis japonica*, Hamamelidaceae

Hier is ze dan, de winterbloeiende Toverhazelaar, die als een van de ouders heeft gediend bij de verdeling en de selectie van talrijke cultivars van *Hamamelis x intermedia*. Als er één plaats is in ons land waar u een indrukwekkende collectie van deze traaggroeiende planten kan komen bewonderen, dan is dat het Arboretum Kalmthout, waar trouwens om die reden elk jaar een *Hamamelis*-feest wordt gehouden. De naam van de familie De Belder (de vroegere eigenaars van dat arboretum) is innig verbonden met dit genus.

Dit exemplaar van een Aziatische soort staat inderdaad niet op zijn plaats in dit geografisch arboretum, maar omwille van haar monumentale karakter is geoordeeld dat we deze incongruentie met de mantel

der liefde willen bedekken.

16. Gewone trompetboom, *Catalpa bignonioides*, Bignoniaceae

Dit exemplaar is merkwaardig rechtop blijven groeien, want meestal vinden we deze oudere bomen als liggende of gestutte monumenten in onze parken.

Deze soort is bij ons een van de laatste bomen om in blad te komen. De bloei is vrij spectaculair met talrijke grote, trompetvormige bloemen. Nadien groeien hieruit langwerpige doosvruchten ("bonen") die openen met twee kleppen, en waaruit talrijke dunne, gevleugelde zaden te voorschijn komen.

17. Zwarte walnoot, *Juglans nigra*, Juglandaceae

Dit is een Amerikaans zusje van "onze" Okkernoot, met evengoed eetbare zaden. Zoals u kan zien aan de voet van de boom, waar de schalen lang blijven liggen, zijn deze wat ronder van vorm, en dikker (en dus moeilijker open te breken).

De dikke, vlezige vruchtwand rond de schalen opent bij rijpheid, zoals bij een Okkernoot, en ook het verkleuringseffect is aanwezig : de toppen van uw vingers die met deze schil in aanraking zijn geweest beginnen te lijken op die van een kettingroker !

Arboretum Azië

18. *Quercus acutissima*, Fagaceae

Ons beeld van de eiken is absoluut onvolledig en sterk vervormd door de aanwezigheid van slechts enkele wilde soorten in ons land. Want in dit genus is werkelijk een bonte diversiteit van bladvormen aanwezig. Hier ziet u een dergelijk staaltje : een eik met het blad van een kastanje...

19. *Ilex latifolia*, Aquifoliaceae

Zeer vergelijkbaar met het vorige geval is er hier een soort uit een

groot genus (c. 400 soorten) waarvan in ons land maar één enkele soort wild aanwezig is. Die ene soort, met name de Hulst, is daarenboven zo uitgesproken herkenbaar, dat het moeilijk valt om de andere soorten als nauwe verwanten te herkennen. Hier is dan een andere soort, uit het Verre Oosten, met grote, leerachtige bladeren. Wanneer u de bloemen en de vruchten meer in detail kan bekijken, dan zou u inderdaad de opvallende gelijkenis met onze Hulst kunnen herkennen.

20. Japanse aralia, *Aralia elata*, Araliaceae

Deze planten vertonen een groeivorm die kenmerkend is voor een deel van deze familie : relatief korte, weinig of niet vertakte stammetjes, met terminaal dicht opeengepakte bladeren. Ook de bladvorm is goed herkenbaar : een brede bladvoet, een lange bladsteel, en meer-voudig samengestelde bladschijf. De bloemetjes zijn klein en verenigd tot schermpjes (zoals in de nauw verwante Schermbloemenfamilie), en deze schermpjes zijn verenigd tot grotere, pluimvormige bloemgestellen. De plant loopt duidelijk verder onder de grond, maar of ze nu uitlopers vormt dan wel wortelopslag vertoont is niet helemaal duidelijk.

21. Schijnhulst, *Osmanthus heterophyllus*, Oleaceae

Zowel de Nederlandse als de Latijnse naam zijn goed gekozen ! De plant lijkt qua blad (leerachtig, donkergroen, met scherp uitlopende zijnerfen) inderdaad op Hulst maar is het niet. De bloemen zijn sterk geurend (*osme* + *anthos*), en de bladeren kunnen zeer verschillende vormen aannemen (*fylos* + *heteros*).

De decussate bladstand en de snel verhoutende takjes zijn duidelijk verschillend van de Hulst met haar verspreide bladstand en lang groen blijvende takjes.

22. Ginkgo, *Ginkgo biloba*, Ginkgoaceae

Hier is een jong exemplaar aangeplant, toekomstgericht, om het oudere exemplaar dat in het Europese gedeelte is aangeplant later te kunnen vervangen. En ten tweede hopen we dat deze boom zich als een een mannelijk exemplaar zal outen, waardoor we dan wellicht een grotere zaadzetting zullen ondervinden bij die oudere, vrouwelijke boom.

23. Vingerplant, *Fatsia japonica*, Araliaceae

Uit de ondergroei van Japanse bossen is deze klassieke heester in onze stadstuinen binnengedrongen. De schaduwtolerantie, het wintergroene karakter, en de ivorkleurige herfst- en winterbloei zijn haar troeven. De wat leerachtige bladeren met hun karakteristieke vorm kunnen daarenboven zeer eenvoudig als versiering bij schotels worden aangewend.

24. Hemelboom, *Ailanthus altissima*, Simaroubaceae

Hemelbomen groeien zich letterlijk de hemel in : jonge planten vertonen een fenomenale groeisnelheid, en de basis groeit uit de bodem als of ze werkelijk naar de hemel reiken.

Na enige jaren worden ze daarenboven productief, de vruchten worden door de wind op de meest diverse plaatsen gebracht, en in steden vinden we dan ook opslag van deze soort in portieken, dakgoten, uit keldergaten, enz.

25. Tamme kastanje, *Castanea sativa*, Fagaceae

Een van de heerlijkheden van de herfst ligt in de geur van vers gepofte kastanjes. En hier ziet u een fraai exemplaar van de boom die deze delicatessen produceert.

Door haar aanwezigheid op tal van plaatsen in ons land wordt de Tamme kastanje vaak als inheems ervaren. Ze is echter ingevoerd, wellicht door de Romeinse troepen die rond het begin van onze jaartelling heel Europa aan het veroveren waren. Kastanjes vormden voor deze troepen een belangrijke zetmeelbron, en de logistieke afdeling zorgde ongetwijfeld voor aanplant. Daarenboven zullen achtergelaten zaden ook wel spontaan tot kieming zijn overgegaan.

26. *Viburnum rhytidophyllum*, Adoxaceae

Deze struik is een van de 150 soorten *Viburnum*, waarvan twee wild in ons land voorkomen. Bijna al deze soorten vertonen een bloemgestel dat vaak als schermvormig wordt beschreven, maar dit sterk vertakte bloemgestel waarbij de bloemetjes uiteindelijk allen ongeveer op dezelfde hoogte staan wordt botanisch aangeduid als een tuil.

De bladeren zijn hier sterk gewafeld, de onderzijde is dicht wollig en blijvend behaard. Bij het drogen worden deze bladeren zeer donker,

waardoor boven- en onderzijde fel met elkaar contrasteren : uitstekend materiaal voor montages met gedroogde planten !

27. *Tetracentron sinense*, Trochodendraceae

Deze Aziatische familie omvat slechts twee genera, met elk één soort elk. Kenmerkend voor deze soort is de geplooide voet van de bladsteel : de basis van de bladsteel draagt twee vleugels, die samen de stengeltop (bij het hoogste blad) of de okselknop (bij de andere bladeren) beschuttend omgeven.

28. *Platycarya strobilacea*, Juglandaceae

Bij deze boom valt meteen haar zeer scheve stam op, veroorzaakt door groei in de schaduw van een veel grotere boom (die enige jaren geleden door een zware storm is weggevaagd).

Op het uiteinde van de takken komen de mannelijke en vrouwelijke katjes tot ontwikkeling. De mannelijke vallen vroeg af, meteen na de bloei, en dan ligt de grond onder de boom vol met gelige vingervormige katjes. De vrouwelijke katjes blijven vanzelfsprekend veel langer op de boom, en rijpen uit tot donkere ellipsvormige vruchtwijzen, opgebouwd uit talrijke spiralig geplaatste schubben die elk een gevleugeld vruchtje dragen.

29. Ginkgo, *Ginkgo biloba*, Ginkgoaceae

Van deze oude boom kennen we het geslacht. Want elk jaar in de late lente produceert deze boom miljoenen zaadknoppen, die ze dan na enige weken massaal laat vallen : in de late lente ligt een werkelijk groen tapijt op het zandpad. In de herfst worden enkele rijpe zaden gevormd, die we in de buurt van de boom kunnen terugvinden : grote eivormige oranje zaden. Maar of die echt rijp en kiemkrachtig zijn is een andere vraag. Zoals wel meer gebeurt bij Naaktzadigen gaat de ontwikkeling van het embryo door lange tijd na de uitwendige "rijping" van de zaden. Verder is ook de nabijheid van mannelijke exemplaren enigszins noodzakelijk, voor bestuiving en bevruchting, en de dichtste exemplaren bevinden zich op een eind in het Citadelpark. Of dat dicht genoeg is ?

In 1690 is deze soort ontdekt door Kaempfer in Japan, waar ze geïntroduceerd was vanuit China, waar ze nu nog in het wild groeit, meer bepaald in Tien Mu Shan, een 150 km ten westen van Shanghai. In 1730 is een boom aangeplant in Utrecht, in 1754 werd een exemplaar

aangeplant in de Royal Botanic Gardens, Kew, waar ze nu nog aanwezig is.

Opvallend bij deze soort is de aanwezigheid van twee soorten takken : kortloten en langloten, waardoor het winters profiel van deze bomen wel erg herkenbaar is.

De bladvorm is uniek onder de huidig levende bomen, maar talrijke (fossiele) soorten van dit genus (en verwante genera) zijn bekend.

Uit een studie van Ameeuw (1997) blijkt dat deze boom is aangeplant niet later dan 1906, waaruit we kunnen afleiden dat het wellicht één van de eerste aanplanten is geweest op de nieuwe lokalisatie van de Gentse Plantentuin, die in 1904 vanuit het Baudeloo-park is overgekomen naar een hoekje van het grote Citadelpark.

GENTSE FEESTEN

L. Havik

Telkens weer, juist als de meesten onder ons er tussen uittrekken om eens languit op een .of ander strand te gaan liggen niksen, gaan een handvol toegewijden onversaagd er tegen aan.

We hebben het over de gidsen.

Reeds maanden van te voren stellen zij de thema's op punt die zij tijdens de Gentse Feesten ter appreciatie aan de weetgierige bezoekers zullen voorleggen.

Maar dit doet ons denken aan de "tea-room" die speciaal wordt ingericht in het palmarium, waar men even ontspanning en rust kan vinden tijdens deze woelige week.

Ook hier kunnen we rekenen op getraind personeel, "Dienststers" en "Barkeepers" die het verschil kennen tussen een kopie "ice-tea" en een tas hete zwarte troost. Hier worden door het ervaren personeel suggesties naar voor gebracht waarover kan gemediteerd worden.

Ten slotte willen wij hier nogmaals onze waardering uiten voor de nooit aflatende inzet van onze sympathieke vrijwillige medewerkers.

Smullen met planten uit de tijd van de Bijbel

Hilde Mortier Karel Reusens

*Uw slanke leest is als een palm
Uw borsten trossen van druiven,
Ik dacht: Ik wil de palm beklimmen,
Zijn dadels grijpen.
Uw borsten mogen voor mij zijn
Als druiventrossen uit de wingerd;
De geur van uw adem als appels,
Uw mond als de edelste wijn.*

Hooglied 7:8

Ook de themawandeling “Proeven van planten uit de tijd van de Bijbel”, tijdens de Gentse Feesten, werd een groot succes. Een aantal deelnemers waren zelfs al een dag te vroeg present!

Op vraag van veel deelnemers aan de proeverij, volgen de recepten van de geproefde lekkernijen, op de broodrecepten na.

Gezien de proeverij in de namiddag plaats vond ging het in feite over wat men “desserten” kan noemen.

Noten, vruchten en gebak waren de nagerechten van de oude wereld.

Er is nooit een overvloed geweest aan noten, maar in het Heilig Land werden wel veel amandelen geoogst. De amandelen werden veelal gemengd met dadels of druiven om er zoete lekkernijen van te maken. Verder waren er pistachenoten en walnoten. De pistache werd vrij algemeen verbouwd sinds de periode van Salomon, en werd zowel in schotels als in snoepgoed verwerkt.

Het fruit dat aan de dis kwam was abrikoos, vijg, druif, meloen, moerbeï, dadel en granaatappel.

De belangrijkste zoetstof was honing. In het bijbelse Palestina waren de bijen nog niet gedomesticeerd en gebruikte men wilde honing die men in hollen of holle bomen vond. In de oudheid wist men niet van welke substantie de bijen honing maakten en hoe ze daarbij te werk gingen. Wijd verspreid was het geloof dat honing een stukje van de hemel moest zijn dat op aarde was neergedaald.

Buiten de honing maakte men zoetstoffen aan door een dikke zoete stroop te koken van dadels, druiven, johannesbrood of granaatappel.. Van een in het wild groeiend suikerriet werd het sap gebruikt, maar de productie van suiker was niet gekend.

Met amandel en honing gevulde dadels

Na de tocht door de Rode Zee trokken ze door de woestijn en bereikten ze Mara, hun eerste kampplaats in de woestijn. Vandaar gingen ze naar Elim, waar twaalf waterbronnen zijn en zeventig palmen staan, en ze sloegen de legerplaats op aan het water.

Exodus 15:27'

Bijbelse botanici geloven dat er ooit langs de Jordaan een bos van palmen gestaan heeft. Dit zou verklaren waarom Jericho in Deuteronomium 34:3 de 'Palmenstad' genoemd wordt.

Als er in de Bijbel sprake is van de palmboom, dan gaat het over de dadelpalm.

80 g geroosterd sesamzaad, 100 g amandelschilfers, 100 g honing, ongeveer 15 ontpitte gehalveerde dadels.

Verwarm op zacht vuur de honing in een pan en roer ondertussen tot de honing schuimig wordt. Verwijder van het vuur en meng met de amandelschilfers. Laat afkoelen zonder dat het mengsel hard wordt.

Neem met uw vingers een beetje van het mengsel, geef het de vorm van een grote dadelpit en wentel dit in het sesamzaad. Vul hiermee een halve dadel. Herhaal dit tot het mengsel op is.

Bewaar de dadels in een gesloten doos op een koele plaats en dien op als lekkernij bij koffie of thee.

Salomon's Vijgen

De wijn is voor de mens een levenswater, als hij hem met mate drinkt. Wat is het leven zonder wijn? Ecclesiasticus 31:27

600 ml rode wijn, 4 el honing, 500 g gedroogde vijgen, 300 ml slagroom, kaneel.

Breng in een pan de rode wijn met de honing aan de kook. Voeg de vijgen toe en laat op zacht vuur gedurende 1 uur sudderen. Laat het geheel afkoelen.

Leg per persoon enkele vijgen in een diep kommetje of diep bord, giet er wat van de gekookte rode wijn over, versier met slagroom en een snuifje kaneel.

Variante met verse vijgen:

1 kg verse vijgen, 1 fles rode wijn, vloeibare honing.

De vijgen halveren, en een laag in een diepe schotel schikken. De vijgen met vloeibare honing bestrijken. Een nieuwe laag leggen en opnieuw bestrijken. Zo nodig nog eens herhalen.

Met wijn overgieten totdat alle vijgen onder de wijn zijn.

Afdekken en minstens 2 uur in een koelkast plaatsen

Zoete gierstballetjes

Ook moet ge tarwe halen en gerst, bonen en linzen, gierst en spelt. Ezeziël 4:9

In de oudheid, toen er nog vrijwel geen vorken of lepels waren, serveerde men toetjes of tussendoortjes het liefst in de vorm van lekkere snoepjes als deze balletjes, die je met je vingers kon eten. De kinderen van Israël wasten hun handen voor het bidden en baden altijd voor het eten.

350 g gehakt gedroogd fruit (rozijnen, vijgen, abrikozen, dadels)

250 g gekookte gierst (80 g gepelde gierst, 225 à 275 ml kokend water, 1 theelepels olie, mespunt zout)

125 g gehakte walnoten

125 g gehakte of gemalen amandelen

Als het gedroogde fruit heel erg droog is, laat het dan eerst een uurtje in kokend water weken. Meng het gehakte fruit (varieer de proporties naar smaak), de gekookte gierst en de walnoten door elkaar tot een kleverige massa. Vorm er balletjes met een doorsnee van ongeveer 2,5 cm van. Maak de balletjes tussen de handpalmen mooi glad en rond. Wentel de balletjes door de gehakte of gemalen amandelen. Dit recept is genoeg voor ongeveer 32 kleine balletjes. Zet de balletjes in de koelkast. Dit recept is makkelijk en leuk om met kinderen te maken.

Rozensorbet

Omkransen wij ons met rozenknoppen, eer ze verwelken. Het Boek der Wijsheid 2:8

Bijbelse botanici twijfelen er niet aan dat de vermelding van “rozenknoppen” in bovenvermeld vers verwijst naar rozen. Een aantal rozen zijn afkomstig uit het Midden-Oosten en een aantal werden uit Perzië naar Palestina ingevoerd. De meest bekende is de *Rosa phoenicia*.

1/2 liter water, 225 g suiker, 2 eiwitten, rozensiroop
(sorbetière)

We maken een suikersiroop met ½ liter water en de suiker. Laten afkoelen.

Bij de siroop de rozensiroop toevoegen.

Het eiwit stijf kloppen en voorzichtig onder de siroop mengen.

Dit mengsel in de sorbetière (of ijskremmachine) tot een sneeuwvlokke massa laten afkoelen..

Rozensiroop

1/2 l water, 500 g suiker, 200 g rozenblaadjes, 5 g citroenzuur of het sap van 1 citroen.

Breng het water aan de kook. Los hierin al roerend de suiker op. Neem de pan van het vuur en roer voorzichtig de helft van de rozenblaadjes erdoor. Laat dit afkoelen.

Zeef de rozenblaadjes eruit en breng de siroop weer aan de kook. Roer van het vuur af de rest van de blaadjes erdoor en laat de siroop weer afkoelen.

Zeef de blaadjes uit de afgekoelde siroop en los al roerend het citroenzuur of het citroensap erin op.

Bewaar de siroop in de koelkast of in voor 3/4 gevulde glazen bokalen in de diepvriezer.

Johannesbrood-honingcake

Nu had hij zo graag zijn buik willen vullen met de schillen, die de varkens aten; maar niemand die ze hem gaf. Lukas 15:16

Vermoedelijk gaat het in de Parabel van de Verloren Zoon over de peulen van de Johannesbroodboom. In de tijd van Jezus werden die peulen aan de dieren gevoederd, en enkel in hoge nood door arme mensen gegeten.

Johannesbroodmeel, de verpulverde peul van de Johannesbroodboom, dankt zijn naam aan de legende dat Johannes de Doper in de woestijn alleen peulen van deze boom, en honing at.

250 g volkoren tarwemeel, 125 g johannesbroodmeel, 2 theelepels kaneel, 6 eieren – gesplitst, 150 g zachte boter, 125 g honing, 150 ml water, 2 theelepels wijn of druivensap.

Roer het meel, het johannesbroodmeel en de kaneel door elkaar. Klop in een andere kom de eierdooiers los, voeg de boter en de honing toe en roer alles goed door elkaar. Voeg het water en de wijn of het druivensap aan het eimengsel toe. Schenk het eimengsel bij het meel, en roer alles goed door elkaar. Klop de eiwitten stijf en spatel ze voorzichtig door het beslag. Hierna niet meer roeren. Schep het beslag in een ingevette springvorm, of een cakevorm met antikleeflaag, en bak de cake in 1 ½ uur in een matige oven (150°). De cake is gaar als een ingestoken satéprikker er droog uitkomt.

Meer informatie in: Recepten uit de tijd van de Bijbel, Naomi Goodman, Robert Marcus, Susan Woolhandler, uitgeverij J.J. Groen en Zoon BV, Leiden

WEETJES

L. Havik

Ons aller Secretaris is in een daartoe uitgerust bootje gestapt. In de bus lag een uitnodiging tot het bijwonen van de daarbij horende receptie ter ere van de jonggehuwden. Wij daar naartoe.

Ter plaatse aangekomen was onze eerste gedachte aan een verkeersongeval. Bij nader toezien constateerden wij echter dat de rechterkant van de straat afgezet was met precies negenendertig nadarafsluitingen plus aan elk uiteinde een politieagent.

De vele supporters van het jonge paar werden met veel omhaal en excuses gevraagd de file achter de barrières te volgen. Dat aanschuiven nam zowat driekwartuur in beslag.

De beloning was "hors pair", onbeschrijfelijk, adembenemend... nl. een zoen van de onovertrefbare bruid. Sommigen zijn "stiekem" een tweede keer in de "rotte" gaan staan... Maar dit is waarschijnlijk roddel, en daar doen we niet aan mee, deftig als we zijn. Overigens heerste er een sfeer van duizend en één nacht... geweldig !

CAROLINE, lieve meid, en jij FERDINAND, stoere bink, wij Vrienden van de Plantentuin wensen jullie het allerbeste.

De toekomst hoort jullie toe, "et vogue la galère" !

Winterbloeiers in de Plantentuin

Paul Goetghebeur

Reeds bij eerdere gelegenheden is hier wel eens een lijstje verschenen met bloeiende planten voor winterse ogenblikken.

Hieronder staat een samenvatting van de meest betrouwbare winterbloeiers, zoals we die hier in de Plantentuin zelf hebben opgetekend : deze planten hebben minstens tweemaal gebloeid tijdens de maanden januari & februari gedurende de laatste vijf jaar.

Misschien een idee voor aanplant in uw eigen tuin ?

Deze lijst is zeker niet volledig, ook in deze toch relatief kleine Plantentuin ontsnappen zeker nog planten aan de aandacht, omdat ze bv. niet op de gewone wandelroute liggen, of toch iets minder opvallen, of gewoon omdat ze nog te klein zijn of verborgen achter grotere planten, enz.

Dus : dit is ook een uitnodiging om onze Plantentuin te komen bezoeken, zelfs tijdens de gure wintermaanden, want ook dan staat hier heel wat te bloeien.

Komt dat zien !

<i>Alnus japonica</i>	Japanse els
<i>Arabis caucasica</i>	Randjesbloem
<i>Arbutus unedo</i>	Aardbeiboom
<i>Camellia japonica</i>	Camelia
<i>Chimonanthus praecox</i>	Winterzoet
<i>Corylus avellana</i>	Hazelaar
<i>Corylus colurna</i>	Turkse boomhazelaar
<i>Crocus angustifolius</i>	
<i>Crocus vernus</i>	Bonte krokus
<i>Daphne laureola</i>	Zwart peperboompje
<i>Daphne mezereum</i>	Rood peperboompje
<i>Edgeworthia chrysantha</i>	Gouden papierstruik
<i>Elaeagnus pungens</i>	
<i>Erica herbacea</i>	Sneeuwheide
<i>Eucalyptus gunnii</i>	
<i>Euphorbia rigida</i>	
<i>Ficaria verna</i>	Speenkruid
<i>Fumaria capreolata</i>	Rankende helmbloem
<i>Galanthus nivalis</i>	Sneeuwkllokje
<i>Garrya elliptica</i>	Koortsstruik

Hamamelis japonica	Japane toverhazelaar
Hamamelis virginiana	Amerikaanse toverhazelaar
Hebe diosmifolia	
Helleborus foetidus	Stinkend nieskruid
Helleborus niger	Kerstroos
Helleborus orientalis	
Helleborus purpurascens	
Helleborus x sternii	
Jasminum nudiflorum	Winterjasmijn
Lonicera fragrantissima	Winterkamperfoelie
Osmanthus heterophyllus	Schijnhulst
Petasites albus	Wit hoefblad
Primula auricula	Aurikel
Primula veris	Gulden sleutelbloem
Ranunculus bulbosus	Knolboterbloem
Rhododendrum arboreum	
Rhododendrum mucronulatum	
Rhododendrum polylepis	
Rosmarinus officinalis	Rozemarijn
Sarcococca hookeriana	Kleine sarcococca
Sarcococca ruscifolia	Rode sarcococca
Shepherdia argentea	Buffelbes
Sycoparrotia semidecandra	
Ulex europaea	Gaspeldoorn
Viburnum farreri	
Viburnum grandiflorum	
Viburnum tinus	
Vinca major	Grote maagdenpalm
Vinca minor	Kleine maagdenpalm
Yucca flavida	

Nu komt de winter. Dan verlaat gij mij.
De zilveren asters bloeien in de tuin,
Een laatste zonnebloem helt moe en schuin
Naar 't natte gras, verlaten in de regen.
JL de Belder, 'Nu komt de winter', 1987

Lidgeld 2004

Gewoon lidgeld	10 euro
Beschermend lid	15 euro
Steunend lid	25 euro

Te betalen op rekening 001-1192154-03 van de Vrienden van de Plantentuin Gent, p/a Willy Maststraat 51 9032 Wondelgem.
Met als vermelding « lidgeld 2004 en naam van het lid ».

Wil a.u.b. de naam en het adres van het lid vermelden, indien deze verschillend is van de betalende persoon. Beste dank.

Meerjarig lidmaatschap

Een meerjarig lidmaatschap is mogelijk (inflatie-bestendig!) onder de voorwaarden hieronder beschreven (warm aanbevolen)

Gewoon lid, 5 jaar	50 euro
Beschermend lid, 5 jaar	75 euro
Steunend lid, 5 jaar	125 euro

Lidmaatschap voor het leven (vanaf 50 jaar)

Gewoon lid voor het leven	200 euro
Beschermend lid voor het leven	350 euro
Steunend lid voor het leven	550 euro

U kan ons ook bijzonder goed helpen door zelf één of meerdere nieuwe leden aan te brengen, door onze Plantentuin meer bekend te maken, door met andere verenigingen hier op bezoek te komen, enz.

Doen!

DE VRIENDEN VAN DE PLANTENTUIN GENT

Driemaandelijks tijdschrift
Jaargang 23
Nummer 2—juni 2004
ISSN 0777–8821

Redactie en Lay-out

Redacteur: Paul Goetghebeur
Coördinator: Karel Reusens

Aan de samenstelling van dit nummer hebben meegewerkt:

Chantal Dugardin, Paul Goetghebeur, L. Havik, Hilde Mortier, Karel Reusens, Straatmus.

Onze welgemeende dank gaat ook uit naar:

Alle vrijwillige medewerkers die zorgden voor plooi-, kleef-, en transportactiviteiten, die het verschijnen van het vorige nummer mogelijk hebben gemaakt.

© De Vrienden van de Plantentuin Gent, 2004

Overname van artikels is alleen mogelijk ná schriftelijke toestemming van de redacteur

*Omdat vrijwilligerswerk mede
aan de basis ligt van ons maat-
schappelijk welzijn zijn
alle medewerkers van Eurotuin
Merelbeke fier een bijdrage te
kunnen leveren aan de inzet en
inspanningen van zovelen door
middel van deze advertentie !*

Fraterstraat 111 - 9820 Merelbeke - tel: 09/232 13 31
Iedere dag open van 9 tot 19 uur doorlopend.
Open op zondag, dinsdag gesloten.

Driemaandelijks tijdschrift
23^e jaargang - nr.3 - september 2004
ISSN 0777 - 8821
afgiftekantoor Ledeberg 1

v.u. Paul Goetghebeur
K.L. Ledeganckstraat 35
9000 Gent

België - Belgique	
P.B.	
3/612	9050 Ledeberg 1